

Doch bepaald beminnelijk is hij niet, waar hij schrijft:

„Maer deeze dwaze en overgeloovige eer, die de schilderyen somtijts wort aengedaen, geschiet zeker niet wegens de konst, dit is des konstigen schilders doel niet, maer wel het wit van geestelijke bedriegers. Ik heb voor Keyzer Ferdinand eens een berookte lievrouw met haer kindeken, zoo men zeyde, van St. Lukas in den Hemel na 't leven geschildert, gekopieert: maer het principael was zoo slecht, dat ik my van Sint Lukas wegen daer over schaemde en schoon myn kopy het principael in konst mocht overtroffen hebben, zoo bleef het toch maer een gemeene schildery, daer het andere als een Heylichdom bewaert, opgesloten en opgesiert wierd: want het Hoofd der Maget was met een goude kroon, dierbaere gesteenten en paerlen bezet ja en den ganschen grondt met kleinodien besteken”.

Het toeschrijven van een schilderstalent aan Lucas is vanuit het Oosten tot ons gekomen. En het gaf den schilders van ons Westen aanleiding, om zich in hun gild te stellen onder zijn bescherming. En daarenboven ontstonden, vooral in de latere middeleeuwen, tal van schilderstukken, waarop Lucas is voorgesteld, terwijl hij bezig is Maria en het Kindeke op 't doek of beter op 't paneel te brengen. In dien tijd komt de Mariaverering in vereeniging met de mystiek alom tot uiting. In de letterkunde zijn daar o.m. de wonderlijke verhalen van Beatrijs en van den leekbroeder, den hakkelaar, die lezen kon noch schrijven, en wien van al 't kerkgezag niet meer was bijgebleven dan de twee woorden „Ave Maria”. En op wiens simpel graf een zevenvoudige lelie uitschoot met op elk der bloemblaadjes des broeders bede „Ave Maria” in letters van bloedrood goud. Deze gegevens zijn, in de nieuwere letterkunde verwerkt in Pol de Mont's Sprookje en in Bouten's Beatrijs.

Het is dat geheimzinnig religieuze, die drang, om het goddelijke te doen leven in de menschenziel, het denken ervan te doordringen, zóó dat de tegenwoordigheid van de godheid, van de Moeder Gods, van de heiligen kan worden ervaren.

De Maria-verering spreekt uit zoo menig middeleeuwsch gedicht en is het gevoeligst, waar sprake is van de Moeder met het Kindeke. Een enkel voorbeeld:

Het comet een schip gheladen
Hent (tot) aen dat hoogste boort.
Maria hout dat roeder,
Die enghel stuurt dat voort,

Maria, Godes moeder
Ghelovet moetstu sijn!
Wi waren al verloren
Dedet (zonder) u lieve kindekijn.